

Wat is er nu bij Schiedam

Uitgave Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde, Postbus 3086, 3101 BE Schiedam (010-4261291)
MAART/APRIL 1989 - Nummer 87 - Verschijnt tweemaandelijks

Er valt weer wat te vieren, deze lente, in Schiedam. De molen De Vrijheid, hier afgebeeld met op de achtergrond De Noordmolen, is dan vijftien jaar in vol bedrijf. Die opleving is niet tot Schiedam beperkt gebleven, al vindt ze er wel haar bakermat. Aan de wieg stond, heel vooraan, Jos Gunneweg. Hij is sinds 1982 de promotor van de vier, en straks vijf, molens in Schiedam. In dit nummer een interview met hem over Schiedam als molenstad en over wat hem zoal bezighoudt.

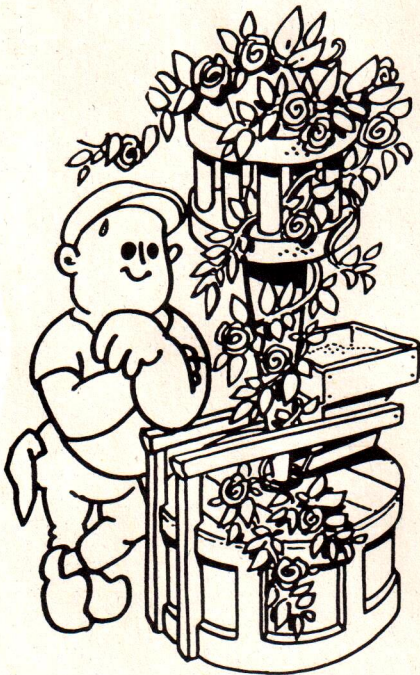
Bestuur wil over op

In mei allemaal meebeslissen

Al in 1987 is het bestuur van het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde begonnen met een poging de enigszins verouderde statuten van het A.K.G. aan de huidige eisen aan te passen. Bij verdergaande bestudering, waarbij het bestuur werd bijgestaan door een jurist, mr. Van Noordt Wieringa, werd steeds duidelijker dat de bestaande rechtsvorm – te weten een stichting – gezien de wijze waarop onze club in de praktijk functioneert niet meer de juiste is.

Welbeschouwd lijkt de manier van werken van het A.K.G. veel meer op het reilen en zeilen van een vereniging, dan op dat van een stichting. Over het algemeen is een stichting een rechtsvorm die over een bepaald kapitaal beschikt

en tracht met dit kapitaal haar doelstellingen te realiseren. Haar werkgebied ligt vanouds in de sociaal-culturele sector en haar werkwijze is in zekere zin paternalistisch: een kleine groep bevoorrechten (het bestuur) wendt naar eigen inzicht de verkregen middelen aan om de gestelde doelen te bereiken. Een vereniging, en met name een coöperatieve vereniging, is een rechtsvorm waarin een groot aantal mensen tezamen probeert de gemeenschappelijke belangen te behartigen en rechten en plichten ten opzichte van elkaar te regelen.

De stichting Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde is in de loop der jaren steeds meer gaan werken als ware zij een vereniging. Daar zijn verschillende voorbeelden van te geven.

Verkapte vorm

Bij een stichting maakt het bestuur de dienst uit en hebben buitenstaanders enkel een adviserende stem. Om het bestuur niet geheel blind te laten varen en om het contact tussen bestuur en achterban (de overige molenaars) te garanderen kennen wij de unieke vorm van 'deelnemer'. Deelnemers hebben via de eenmaal per jaar gehouden deelnemersvergadering invloed op het beleid van de stichting. In feite is deze deelnemersvergadering een verkapte algemene ledenvergadering. Deelnemers in onze stichting worden eigenlijk behandeld als leden van een vereniging. Deelnemers hebben via de deelnemersvergadering geen formele zeggenschap over het beleid van het bestuur, maar in feite komt het daar wel op neer: wanneer de deelnemers in overgrote meerderheid in een deelnemersvergadering een andere visie hebben dan het bestuur zal het bestuur zijn beleid hieraan aanpassen. Het komt erop neer, dat we een geheel eigen terminologie hebben ontworpen, die parallel loopt met de gebruikelijke terminologie van een vereniging.

Ander punt. Onze stichting werkt met een achterban, die via de deelnemersvergadering invloed heeft op het bestuursbeleid. Normaal kent een stichting geen achterban met de belangen waarvan rekening moet worden gehouden. Een stichting zet zich in om een of meer doelstellingen te realiseren, niet om belangen van haar leden (bestuursleden) te behartigen. En dat is juist in toenemende mate bij onze stichting het geval. Wij zijn meer en meer een club geworden die de belangen behartigt van de aangesloten molenaars. Maar het feit dat onze rechtsvorm daaraan niet is aangepast, leidt tot problemen op het moment dat we duidelijk als belangenbehartigingsclub optreden en de voordelen van dit gezamenlijk optreden willen toedelen aan de deelnemers.

Het beste voorbeeld hiervan vormt de verdeling van de kwantumkorting verbonden aan de gezamenlijke graaninkoop bij Blok. In de huidige juridische constructie is die helemaal niet mogelijk. Bij een stichting is het immers niet toegestaan uitkeringen te doen aan bestuursleden en ook niet aan derden (lees: andere molenaars), behalve voor zover deze uitkeringen overeenstemmen met het ideële doel van de stichting. Overigens is dat ook het geval bij een vereniging. Alleen een coöperatieve vereniging staat die mogelijkheid toe: sterker nog, het is een van de be-

verenigingsvorm

langrijkste doeleinden van deze verenigingsvorm.

Rechtsvorm aanpassen

Uit bovenstaande kan eigenlijk maar één conclusie worden getrokken. We dienen onze rechtsvorm aan te passen aan ons functioneren. Onze stichting zou een vereniging moeten worden en mogelijk een coöperatieve vereniging, omdat die bij uitstek is gericht op het behartigen van de stoffelijke belangen van de leden.

Die stoffelijke belangen laten zich in ons geval prima omschrijven.

– Een gezamenlijk en volledig **verzekeringpakket**, waarbij persoonlijke belangen en eisen mogelijk blijven.

– Bij het Amb. Korenmolenaarsgilde vastgelegde **leveringsvoorwaarden**.

– **Het gezamenlijk inkopen van verpakkingsmaterialen**, waarbij persoon-

lijke eisen met betrekking tot kleur, maten, opdruk en kwaliteit van het papier mogelijk blijven.

– **Coöperatief inkopen** en opslaan van vooral inlandse bakwaardige tarwerassen en (Europese) biologische granen.

– Nog betere **kwaliteitscontrole** en -garantie door verdere uitbreiding van het eigen laboratorium.

– Uitbreiding van een professioneel gemaakt **reklamepakket**, meer gericht op de verschillende doelgroepen (warme bakkers, particulieren, 'Echte Bakkers' en biologische bakkers).

Om kort te gaan: verandering van rechtsvorm zal het het Amb. Korenmolenaarsgilde mogelijk maken nóg meer voor haar leden te doen. De molenaarsbedrijven zullen zich straks beter kunnen doen onderscheiden van de niet-aangesloten bedrijven op terreinen als kwaliteit, service en inspelen op de behoeften van de consument.

Er is één hobbel die moet worden genomen: de aangesloten molenaars moeten het goed vinden.

In mei a.s. zal de deelnemersvergadering dan ook vooral in het teken staan van deze voorgestelde statutenwijziging en omzetting van rechtsvorm. Het is duidelijk dat ieders mening ten aanzien van deze zaak uiterst belangrijk is.

Daarom moet u in mei (datum en plaats nog niet geheel zeker op dit moment) **beslist aanwezig zijn**. Het bestuur heeft dan alle voorwerk gedaan en komt met concept-statuten.

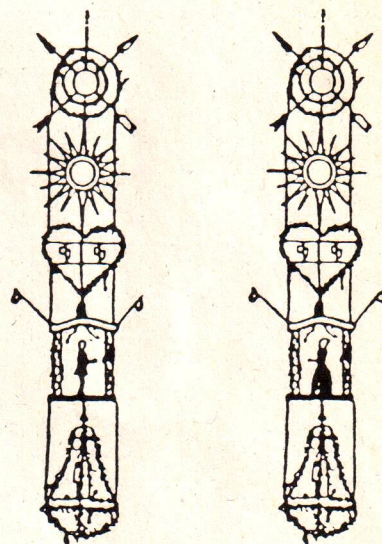
Om, als bestuur, straks serieus zaken te kunnen doen met o.a. verzekeringsmaatschappijen en zakkenfabrikanten zult u binnenkort al een vragenformulier krijgen toegestuurd dat u zo nauwkeurig mogelijk dient in te vullen. Het loopt weliswaar een beetje vooruit op de beslissing in mei, maar de verwerking van de formulieren zal veel tijd vergen.

Het bestuur, Marcel Koop.

In de familie

In de familie wordt en werd weer feest gevierd (vermoedelijk in het kader van de overtuiging dat er voor een monter mens altijd wel iets te vieren valt).

Zo trad op 11 januari in het huwelijk Maarten Dolman, molenaar op De Windotter in IJsselstein, met Lia Verduijn. Dat zijn molen in 'mooimakersgoed' werd gezet mochten we, vanwege de verrassing, niet in de vorige uitgave vermelden. Het moet overigens een prachtgezicht zijn geweest. De molenaar van Woerden was de stuwende kracht geweest achter het optuigen van de molen met symbolen van geluk, lief-

de en huwelijkstrouw. Er zal geen tweede beroep ter wereld zijn dat met die gevoelens zó te koop loopt. Overigens, felicitaties en gelukwensen aan de Dolmannen.

Andersoortig feest op komst in Wervershoof waar de korenmolen De Hoop – allereerst domein van Adrie Peereboom – dit jaar een eeuw oud wordt. Allerlei festiviteiten staan daar op stapel. We hopen erop terug te komen.

Elders komt in dit nummer ter sprake dat op 20 mei in Schiedam het feit wordt herdacht, dat de molen De Vrijheid al weer 15 jaar in vol bedrijf is. Ook iets om even glunder naar te kijken. Per slot van rekening is niet een klein stukje van de bakermat van ons gilde in en vlakbij die molen gelegen. Komen we ook nog over te spreken.

Straks, op 20 mei, wordt in Schiedam feest gevierd omdat dit jaar de koren-molen De Vrijheid vijftien jaar in bedrijf is. Met De Vrijheid, kun je wel zeggen, begon zo'n beetje de wederopleving van het korenmolenaarsambacht.

Een van de sterkst drijvende, en ook zelf gedreven, krachten achter eerherstel en exploitatie van deze molen (maar niet minder achter het ontstaan van ons eigen Ambachtelijk Koren-molenaarsgilde) was Jos Gunneweg. Jos is, wat het landelijke molengebeuren betreft, een beetje buiten beeld geraakt. Ik ben hem op een avond in februari de voor de hand liggende vragen – hoe zou 't met hem zijn, waar hangt-ie uit en wat doet-ie zoal? – gaan voorleggen. Een poging tot focussen op een man die op een indrukwekkende manier bevoegenheid paart aan organisatievermogen.

Jos Gunneweg:

«Het is gaan draaien toen ik

Jos, sedert 1982 optredend als directeur van de Stichting De Schiedamse Molens, houdt riant kantoor in de Kethelstraat in Schiedam. Het is hetzelfde kantoor waar ook de secretaresse van ons molenaarsgilde een dag in de week een bureaumeubel bezet. Maar dat is ook zo ongeveer de enige band die Jos nog met zijn vroegere geesteskind onderhoudt. Hij heeft het gewoon veel te druk met zijn Schiedamse zaakjes. Vijftig uur in de week besteedt hij daaraan en zelfs dat is in het seizoen niet genoeg. Terwijl het veld van zijn activiteiten, naar zijn zeggen, zich toch echt beperkt tot de historische binnenstad van Schiedam. Dat is wel even wat anders dan in de tijd dat hij ambtenaar was bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en op en neer sjouwde tussen de molens van Zeeland, Brabant en Limburg

Duivestront scheppen

'Ik heb', zegt Jos, 'heel lang gewerkt vanuit de wisselwerking tussen het landelijke (Monumentenzorg) en het Schiedamse. Ik was de hele week betrokken bij molenrestauraties in het land en op zaterdag stond ik duivestront te scheppen op De Vrijheid.' Wat hij doordeweeks meemaakte en leerde bracht hij mee naar Schiedam, terwijl omgekeerd de ervaringen in Schiedam weer naar buiten werden uitgedragen. Kruisbestuiving zou je kunnen zeggen.

Dat is voorbij. Wat in het land gebeurt benut hij nu als voedings- en inspiratiebron voor Schiedam en niet meer omgekeerd. Om het met Jos' mooie woorden te zeggen: 'Ik manifesteer me beslist niet meer als molendeskundige of molinologisch project-ontwikkelaar buiten Schiedam'.

Vrij voorzichtig gaat hij formuleren als ik vraag of 'Schiedam met zijn molens erg apart is. Hij wil noch Kinderwijk noch Zaanseschans tekort doen namelijk, maar toch graag toegeven dat Schiedam zich wel een bijzondere plaats heeft verworven.

'Ik denk te mogen zeggen', mag ik van hem horen, 'dat zich hier de laatste vijftien jaar de meest vernieuwende zaken hebben afgespeeld. In een tijd dat er nog genoeg geld voor was heeft de Rijksoverheid met heel veel subsidie de molens aan de Zaanseschans, als een toeristische optie, van de grond helpen krijgen. In Schiedam is dat allemaal veel bescheidener gegaan, later in de tijd en van onderaf. Het is een proces geweest dat vanaf het begin van de jaren '70 stapje voor stapje tot in de jaren '90 is ontwikkeld, met als sterk gegeven een exploitatie van de molens in bedrijfsmatige zin.'

'De windkorenmolen, als utiliteitsbouwwerktuig – want een molen is de volmaakte synthese tussen bouwwerk en werktuig; daartussen is geen schei-

ding te vinden – heeft in het hier en nu zijn cultuur-historische waarde en zijn functionele en marketingwaarde. De korenmolen is als het ware zijn eigen marketingsymbool. De techniek die in de molen wordt bedreven met een maalprocédé, dat stamt uit het – letterlijk: – stenen tijdperk, heeft nog steeds mogelijkheden. Dat is in de jaren '70 begonnen met de herleving van de economische en maaltechnische functie van de windkorenmolen, met voor Schiedam een voorlopersfunctie die inmiddels een landelijke uitstraling heeft gekregen.'

Hoe dat begin geweest is?

Combinatie van factoren

'Het was een kentering waar de tijdgeest aan meehielp. Het was de roep om kleinschalige produktie, om milieuvriendelijkheid, zuinig omgaan met energie, enzovoorts. Door een combinatie van factoren is die tijdgeest het eerst aangevoeld in Schiedam en naar onze hand gezet.' Tot die combinatie van factoren rekent Jos in de eerste plaats de betreuwenswaardige toestand waarin zich de vier complete molens van Schiedam op dat moment bevonden. 'In het stadsbeeld zo dominante molens', zegt hij, 'die dan ook dominant stonden te verloederen.'

Vervolgens de in Schiedam door betrekkelijk veel jonge mensen aangehangen kabouterideologie. Die jonge men-

sen hadden de bof, dat één wethouder in die tijd van eenzelfde sop overgoten was, waardoor het spel in gang kon komen. Die man heeft niet alleen in het idee geloofd, maar ook zelf erin meegedaan. 'Weliswaar twee zaterdagen', lacht Jos, 'maar dat was genoeg voor het zetje.' Andere factor: de ambachtelijke bakkers die op zoek waren naar een bijzonder produkt om zich in de markt te onderscheiden. Dat allemaal samen maakte het mogelijk de subsidiërende instanties mee te krijgen in het starten van een voorbeeldproject op De Vrijheid. Waarna in Schiedam, geheel volgens de principes van de domotactiek, de ene molen na de andere volgde: De Noordmolen, De Walvisch, De Drie Koornbloemen, en binnen afzienbare tijd de nu nog wat stomperige, maar straks weer hoog oprijzende Palmboom.

'Echt hoor... het is in dat prille begin gaan rollen toen ik De Noordmolen kraakte. Ik heb de sleutel min of meer uit de handen van de opzichter van de gemeentelijke woningdienst moeten grissen. En toen die molen voor het eerst op een zondag draaide heb ik de politie én de brandweer op bezoek gehad, want een draaiende molen dáár had nog nooit iemand van gehoord! Terwijl dat nu de gewoonste zaak van de wereld is in Schiedam, dat de wieken draaien. Molenaar zijn is hier nu net zo'n gewoon beroep als postbode of computerprogrammeur. Dat is toch in vijftien jaar tijd voor elkaar gekomen...

Afgebakend platform

Het mag onomstotelijk zijn dat een aantal jonge knapen — en een enkel meisje — gefungeerd hebben als aanja-

ger van deze ontwikkeling, toen het een succes bleek deed zich de noodzaak gevoelen om een aparte beheersorganisatie voor het Schiedamse stedelijke molenbezit te stichten. Het tijdperk van de jan-boere-fluitjes, van het met veel élan dwars door de gevestigde belangen heengaan, was voorbij. De Stichting De Schiedamse Molens moest namens de gemeente de molenbezit beheren en het beleid voor het molenbezit gaan maken. Het is, zegt Jos, een goed afgebakend platform met een algemeen en een dagelijks bestuur, met hemzelf als de coördinerende man. Op die manier kunnen de impulsen die er komen bestuurlijk goed vertaald worden en gebleken is dat het werkt. De stichting heeft als koepel boven de vier — straks vijf — molens sterke relaties met de gemeente, maar minstens zo sterke banden met andere segmenten

De Noordmolen kraakte...»

De molen De Walvisch.

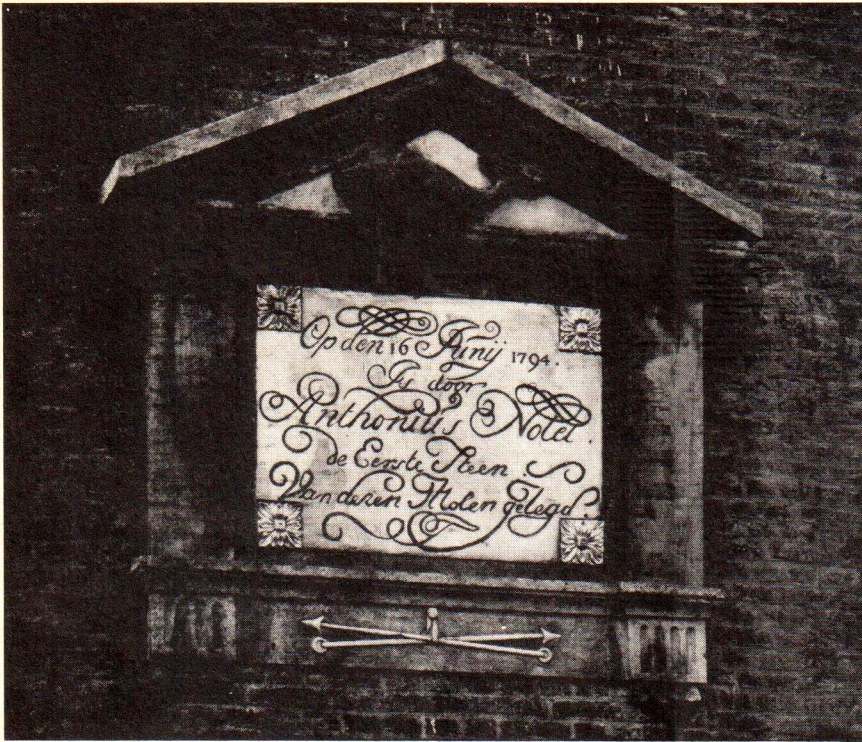
van de Schiedamse samenleving. Dat, zegt Jos, staat in de doelstellingen, dat vind je terug in de bestuursstelling en in de aard van zijn eigen taakstructies.

Paradox

Wat-ie doet?

'Het is een kwestie van een permanent ontginnen van de mogelijkheden die de molens zelf bieden. Die mogelijkheden zijn er, hoewel er een paradox in zit. Je probeert namelijk voor een technologisch achterhaald ding (het kán volautomatisch en per eenheid produkt omgerekend, misschien met minder kosten) in de toekomst een plaats zeker te stellen. Maar ja, zolang bij de gratie van die paradox het uitdragen van de waarde van dit fenomeen resulteert in allerlei geldstromen, hebben we bestaansrecht.'

Die geldstromen laat Jos zijn kant opkomen door, zegt hij, voortdurend in contact te blijven met zijn basis en tot zich door te laten dringen wat men over zijn acties, publicaties en andere ondernemingen zegt. Hij brengt, zegt hij, zoals iedere bakker of kruidenier een produkt aan de man, te weten vijf molens. Of hem dat lukt valt niet zo simpel te meten, maar gezien het feit dat het molenbezit in Schiedam van hoog tot laag 'leeft' en door iedereen gedragen wordt waar dat tien jaar geleden nauwelijks tot niet het geval was, zegt wel

Gevelsteen aangebracht in de romp van de molen De Walvisch.

iets. Het zijn dan ook niet zomaar molens. Op die ene in Delfshaven na zijn het de enige brandersmolens. Het zijn de hoogste molens ter wereld. En het zijn molens waar gewerkt wordt.

Sinds hij in 1982 aantrad als directeur van de stichting is er bovendien al heel wat tastbaars gebeurd. Begon het met het presenteren van een rapport over hoognodig uit te voeren achterstallig onderhoud, het werd gevolgd door een actie om donateurs te werven. Er kwam een eigen blad, 'Schiedams Molennieuws'. Er kwam foldermateriaal en een scala van molenartikelen voor de verkoop.

In '85, toen De Vrijheid tweehonderd jaar bestond, werd een monografie over historie en bouw van die molen uitgebracht. Rondom dat tweede eeuwfeest werd ook een stadsfeest opgetuigd dat inmiddels niet meer is weg te denken uit Schiedam, met deelname van tientallen historische schepen en een optreden van het zakkendragersgilde, om maar twee evenementen te noemen.

In stichtingsverband is er permanent gewerkt aan het instandhouden van de molens, aan restauratie en onderhoud. Er is nu een bescheiden onderhoudsdienst die binnenkort als zelfstandige 'dochterstichting' gaat optreden. Tenslotte is er het prestigieuze project van de herbouw van de molen De Palmboom, het grootste molenproject van onze dagen. Het zou mooi zijn als De Palmboom een combinatie werd van malende molen en molenmuseum. Maar voorshands moet de romp worden opgemetseld, een karwei dat nu

spoedig gegund gaat worden. En tussen nu en twee maanden gaat Jos de boer, of liever: de zakenman, op om sponsors te werven voor complete onderdelen van de te herbouwen molen. Waarmee er opnieuw zo'n paradox in Schiedam bijkomt: een anachronisme in optima forma, waar je heel modern mee bezig bent.

Kweekvijver

Jos was destijds een Schiedamse molenvrijwilliger van het eerste uur. Hij was er een uit een hele groep, die allemaal zo hun plek gevonden hebben. En bezig zijn voor zichzelf dat stekje nog meer op het eigen lijf geschreven te krijgen. Rob Batenburg, zo lang eerste molenaar van De Vrijheid, gaat zo meteen 'voor zichzelf' beginnen als restauratietimmerman/molenmaker, in het kader van de herbouw van De Palmboom. Dan is er Rolf Wassens, molenaar in Feerwerd. Marcel Koop, molenaar te Gouda. John van Ham, molenaar in Alkmaar, allemaal uit de Schiedamse school. Een ander, weggegaan om molenmakersknecht te worden, komt weer terug naar De Vrijheid om het gaatje op te vullen dat Rob Batenburg laat vallen. Jos: 'De aardigheid is wel dat deze 'kweekvijver' zich zo heeft ontwikkeld dat mensen met bepaalde idealen en capaciteiten kunnen blijven zoeken naar plekken waar ze beter gedijen. En dat de structuren zich daarbij aanpassen en niet andersom. Dat zit in de Stichting De Schiedamse Molens ingebakken.'

Jan Houdijk

Wordt graan in de toekomst de leverancier van 's werelds energieproductie? Dit is één van de hoofdvragen in het nu volgende artikel. Het stuk is het tweede deel uit de nota 'De granen, van haver tot gort' die in oktober 1988 door het Nederlands Graan-Centrum (N.G.C.) werd opgesteld. In het vorige nummer van Van Haver Tot Gort werd het eerste deel gepubliceerd.

Deegwarenindustrie

Met uitzondering van Italië en Frankrijk, waar voor de productie van deegwaren uitsluitend T.Durum wordt gebruikt, worden in de overige West-Europese landen de deegwarenproducten in toenemende mate uit T.Aestivum bereid. De Nederlandse deegwarenindustrie verwerkt momenteel bloem, overeenkomend met ruim 30.000 ton tarwe die wordt geïmporteerd uit Duitsland, Frankrijk en Engeland.

Voornaamste eis die aan tarwe wordt gesteld is een lage prijs waarbij de kwaliteit vaak te wensen overlaat. Het starten van een onderzoek naar mogelijkheden voor de inlandse tarwe van verwerking door de Nederlandse deegwarenindustrie heeft dan ook op dit moment geen hoge prioriteit.

Rogge

Verreweg het grootste deel van de inlandse rogge vindt zijn weg naar de maalindustrie (ca. 80%). Rogge die hiervoor niet geschikt is wordt tot veevoer verwerkt (15-20%). Het resterende wordt geëxporteerd.

Verhoging van het deel bestemd voor de veevoederindustrie moet om hiervoor vermelde redenen niet worden nagestreefd. Gezien de behoefte van de maalindustrie (50-55.000 ton 12.000 ha.) zijn er voor kwalitatief goede rogge mogelijkheden en zou het roggeareaal gemakkelijk kunnen verdubbelen.

De belangrijkste kwaliteitseigenschappen zijn de mate van schot en de verstijfselingseigenschappen. Van beide wordt m.b.v. het amylogram een indruk verkregen. Over het algemeen wordt gesteld dat rogge vrij moet zijn van schot, hetgeen nogal eens een probleem is in Nederland.

Echter voor bepaalde soorten roggebread, zoals het Fries-Groningse roggebread, liggen de eisen t.a.v. schot iets lager en zijn partijen met een geringe

De granen, van haver tot gort

Graanproductie = Energie?

mate van schot ook nog verwerkbaar. Ook in Duitsland liggen de eisen t.a.v. het valgetal iets lager; gezien de grote behoefte aan rogge moeten in dit licht de exportmogelijkheden van rogge naar Duitsland niet onderschat worden.

De maalindustrie wenst grote uniforme partijen. Hier is een belangrijke rol voor de collecterende handel weggelegd. Het zal duidelijk zijn dat separate opslag van kwalitatief betere rogge een vereiste is. Een snelle detectiemethode voor het vaststellen van de mate van schot is dan ook onontbeerlijk.

Rassenaanbod

Voor het rassenaanbod is de Nederlandse teler volledig afhankelijk van buitenlandse (Oost-Europese) kweekbedrijven. Met name in Duitsland is ervaring opgedaan met hybride rassen. Tot op heden lijken de meeropbrengsten de hogere zaaizaadkosten nog niet te overtreffen.

Het grootste knelpunt van de rogge is de grote schotgevoeligheid. Het inbouw en van schotresistentie in rassen heeft al vele jaren hoge prioriteit in de verschillende veredelingsprogramma's; resultaten in de zin van landbouwkundig goede rassen met een geringe mate van schotgevoeligheid blijven tot op heden uit. Ook de nieuwe hybride rassen lijken op dit punt geen verbetering te zijn.

Op de kleigronden kan rogge financieel niet concurreren met de andere graan- en gewassen. Op de zand- en dalgronden ligt de situatie anders; in de Veenkoloniën kan goede bakrogge zonder meer met tarwe concurreren. Enerzijds is te verwachten dat de tarweprijs onder druk zal blijven staan, anderzijds kan voor kwalitatief goede rogge een hogere prijs worden behaald, zodat het saldo van rogge dat van de andere granen dicht(er) zal benaderen.

Gericht teeltonderzoek, voortbordurend op resultaten uit eerder onderzoek en buitenlands onderzoek (o.a. Duitsland), kan er mogelijk toe leiden dat de kg-opbrengsten worden verhoogd. Aandacht wordt gevraagd voor zaaitijdstip, besmetting, toepassing groeiregulator, ziektebestrijding.

Op dit moment is de korrel hoofdproduct en het stro bijproduct. In Nederland wordt een groot deel van het stro van het land gebruikt om het voor veevoer, afdekmiddel, etc. te bestemmen. In andere landen blijft het stro veelal op het land waar het wordt verhaakseld of verbrand, waardoor het zelfs een negatieve waarde kan krijgen.

Met moderne technologieën kan stro enzymatisch worden afgebroken tot producten voor industrieel gebruik, de korrel zou als eiwit-/zetmeelbron voor andere doeleinden gebruikt kunnen worden (in Zweden en Denemarken is ervaring op dit gebied).

Gezien de perspectieven van ethanolproductie en van de verwerking van de totale biomassa is het sterk aan te bevelen de ontwikkelingen op dit gebied in binnen- en buitenland op de voet te volgen.

Verwerking biomassa

Er zijn meerdere argumenten om het gebruik van plantaardige biomassa voor de productie van energie te verkiezen boven fossiele energie. Eén van de belangrijkste is dat fossiele energie eindig is. Planten leggen zonne-energie vast via fotosynthese. Kolen en olie zijn geconserveerde, ook door fotosynthese

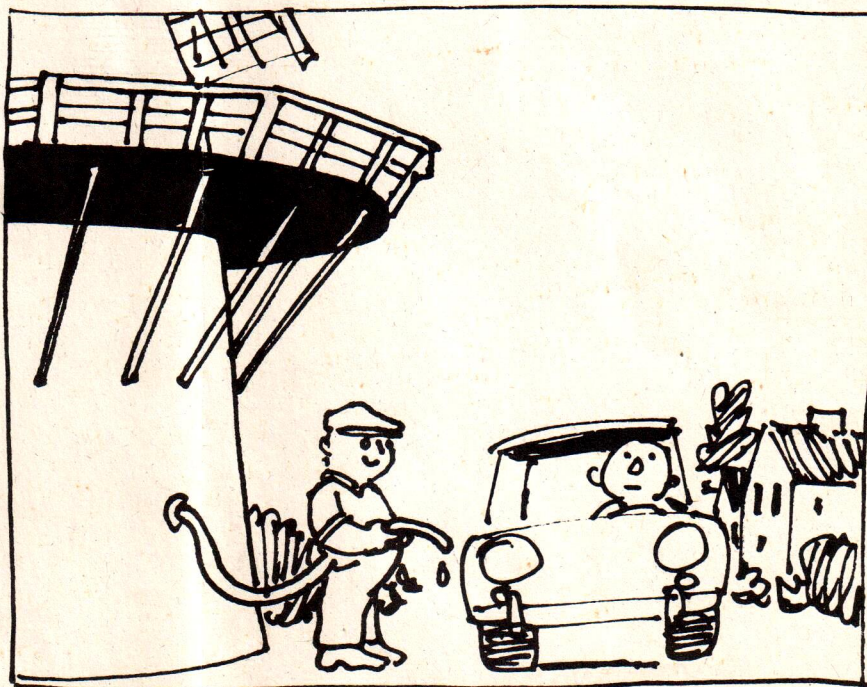
ontstane, biomassa. In principe is de biomassa van landbouwproducten een uitstekende energiebron.

Planten gebruiken koolzuur, fossiele brandstoffen produceren bij verbranding koolzuur. Afnemende landbouwproductie en toenemend gebruik van fossiele brandstoffen leiden tot toenemende koolzuuroverschotten en daarmee tot een stijging van de temperatuur op aarde, het broeikaseffect. Toenemende gewassenproductie om fossiele brandstof te vervangen zal dit effect niet verder doen toenemen.

Bij productie van energie uit graan kan niet alleen aan de korrel worden gedacht (ethanolproductie) maar ook aan de verwerking van stro of van de gehele plant.

Ethanolproductie

Het toevoegen van de milieuvriendelijke brandstof bio-ethanol aan benzine levert technisch geen probleem op. In twee recente studies, het FAST-rapport van het directoraat-generaal voor wetenschap, onderzoek en ontwikkeling van de commissie van de E.G. (7 mei 1987) en een studie gemaakt door E.G.-deskundigen (november 1987), wordt het perspectief van de ethanolproductie nader onderzocht. Berekend is dat op dit moment bio-ethanolproductie lang niet rendabel is; de tarwe-

prijs zou maximaal 19 ecu/ton
(± f 0,05/kg) mogen bedragen.

Echter, hoe ziet het beeld eruit als:

- de olieprijsen weer stijgen en/of de tarweprijzen verder dalen?
- de accijns op benzine waarin bio-alcohol is verwerkt wordt verlaagd?
- het productieproces verbeterd wordt en ethanolproductie daardoor goedkoper?

Politieke beslissingen en technische ontwikkelingen bepalen voor een groot deel of en wanneer het economisch haalbaar wordt om bio-ethanol uit graan als brandstof aan benzine toe te voegen.

Ballotage

Meldden we in het vorige nummer een viertal ballotages, daarmee bleven we enigszins in gebreke omdat er nog een vijfde was. Die betrof de heer Van Korlaar in Kerkdriel die nu als gezelschap door het leven gaat.

Kopij

De toevloed van kopij voor het komende nummer van VAN HAVER TOT GORT diene men te richten aan het redactie-adres:

Beukendreef 6, 4631 SG Hoogerheide. En dat op z'n laatst 1 april a.s.

PAPIEREN ZAKKEN

voor ambachtelijk gemalen granen uit voorraad leverbaar: afm. 50 x 90 cm., onbedrukt.

Sterk concurrerende prijzen voor het maken van zakken volgens uw opgave van afmeting en druk.

Handelsonderneming
M. de Cort B.V.
Beneluxstraat 10
5061 KE
OISTERWIJK
Telefoon:
04242-83125

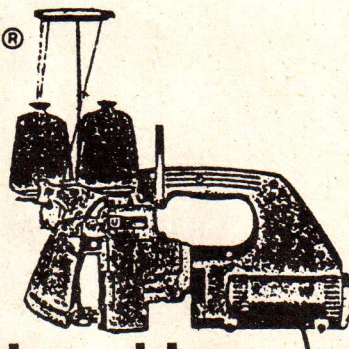
Graanhandel „Trigo” B.V.

POSTBUS 1174 - 3300 BD DORDRECHT (HOLLAND)

**Al 20 jaar leverancier
van goede baktarwe.**

Telefoon: 078-174233

Union Special®

Fa. DENA
Postbus 209
8250 AE Dronten
Tel. (03211) 1311
Fax nr. 03211-2144

**zakkennaaimachines
onderdelen en garens**

Vele soorten hardhout o.a.

AZIJNHOUT GROENHART POKHOUT

AMSTERDAMSCH
FIJNHOUTHANDEL
Minervahavenweg 14
1013 AR Amsterdam
tel. 020-828079

**Voor meelzakken
en zakband
naar**

**Van Randeraad's
Zakkenhandel**

Zuidzijde 118 a
2411 RW BODEGRAVEN
Telefoon (01726) 16139
's Avonds na 18.00 uur:
telefoon (03488) 614

C.L. ROKVEN bliksembeveiliging - onderhoud inspectie

Voor aanleg, onderhoud en inspectie van de bliksembeveiliging van Uw molens, vraag vrijblijvend informatie aan

C.L. ROKVEN
v. Homberghlaan 14
5491 GN Sint Oedenrode
tel. 04138-74651 tussen 13.00 - 17.00 uur